

KRITIKA ANTROPOCENTRIZMU

THE CRITICISM OF ANTHROPOCENTRISM

Ferdinand Korn

Vysoká škola DTI, Dubnica nad Váhom

ABSTRAKT

Psychologické a sociologické zvýrazňovanie autonómnosti jednotlivca, jeho slobody a hľadanie morálnej reality v samotnej existencii jednotlivca ako subjektu vo vzťahu k morálke a objektívnemu právu, nachádza svoj odraz a možné odôvodnenie v aktuálnych myšlienkach antropocentrickej právnej filozofie. Antropocentrizmus sa teoreticky snaží vymedziť proti historicky sa formujúcemu iusnaturalizmu i iuspozitivismu, akcentujúc pritom, že iba súčasný antropocentrizmus dokáže filozofickoprávne reflektovať autonómny status každého jednotlivca. V objektívnej realite však nikdy nepôsobí a pôsobí nebude iba jeden subjekt prirodzených práv a slobôd, ale vždy jednotlivec v korelácii s kvantitatívne neurčitým počtom jednotlivcov rovnakej prirodzenoprávnej kvality subjektívnych práv a slobôd. Je to materiálny právny štát, ktorý garantuje každému možnosť uplatňovania základných práv a slobôd bez ohľadu na kvalitu individuálnej subjektívnej autonómnosti u každého jednotlivca. Príspevok si dáva za cieľ teoreticky zdôvodniť, že je to prirodzenoprávny charakter objektívneho práva, ktorý neumožňuje v činnosti jednotlivca svojou heteronómiou a monizmom stotožniť konanie jednotlivca s metaetickou a metakultúrnou autonómiou tak, ako sa to snaží odôvodniť antropocentrická právna filozofia.

ABSTRACT

The psychological and sociological highlighting of the autonomy of individuals, their "freedom" and search for moral reality in the very existence of the individual, as a subject in relation to morality and objective law, finds its reflection and possible justification for the current anthropocentric ideas of legal philosophy. Anthropocentrism is theoretically trying to define iusnaturalism and iuspositivism, while accentuating that anthropocentrism solely can philosophically reflect law of the autonomous status of the individual. In the objective reality, it is never only one subject of natural rights and freedoms who operates and will operate, but it is each individual in correlation with quantitative indefinite number of individuals of the same natural law quality of individual rights and freedoms. It is substantive (material) law that states the rule which guarantees the opportunity to exercise the fundamental rights and freedoms to everyone, regardless of the quality of individual subjective autonomy of each individual. It aims to justify theoretically the nature of objective law, which does not allow the actions of individual citizens and their heteronomy and monism to identify the actions of individuals with metaethics and metacultural autonomy, as it seeks to justify the anthropocentric legal philosophy.

I. ÚVOD

V plynúcom čase, od antických dôb do súčasnosti, je tvorba, výklad a aplikácia objektívneho práva modelovaná dvoma základnými filozofickoprávnymi náhľadmi na jeho podstatu a to prirodzenoprávnou a pozitivistickou koncepciou, zhmotnenou v pojme dualizmus práva.

Podstata dotknutého dualizmu spočíva v názore, či má právny normatívny systém reflektovať všeobecne uznávané morálne hodnoty alebo nie, resp. či je právny normatívny systém schopný všeobecne uznávané morálne hodnoty subsumovať. Slovenská ústavná koncepcia stojí na princípoch materiálneho právneho štátu a svojou demokratickou povahou je výrazne odrazom prirodzenoprávnych tendencií vo filozofickoprávnom členení objektívneho práva v zmysle jeho spätosti s morálkou.

Podľa J.Čipkára¹ sme svedkami toho, že súčasný človek je veľmi citlivý na vlastné práva, ale na druhej strane permanentne ignoruje povinnosti, ktoré má na základe toho istého práva voči iným. Uvedený záver je možno vysloviť z dôvodu existencie sociálnej inteligencie ako osobnostnej danosti každého jednotlivca, u ktorej je vedecky definovaná možnosť neutrálneho náboja k morálke, nota bene k právu, ktorého je morálka súčasťou. Pôsobenie jednotlivca v dnešnej objektívnej realite pri dosahovaní predpokladaných cieľov v činnosti jednotlivca je významne poznamenané „vyžadovanou“ vlastnosťou jednotlivca s osobitnými predpokladanými vlastnosťami, s oportunistickým postojom k morálke a právu, vlastným antropocentrickým pohľadom na objektívnu realitu a psychologickými faktormi sociálnej inteligencie, poznačenými machiavelistickým neutrálnym nábojom k etike, morálke a právu ako celku i k subjektívnym prirodzeným právam iných.

Predkladaný článok si po analýze, komparácii a syntéze myšlienkových zdrojov kladie otázku: „Je antropocentrický filozofický prúd východiskom zložitosti korelácie medzi jednotlivcom a štátom?“ Ak je totiž podľa úvah antropocentrickej právnej filozofie vážna pochybnosť o tom, kde sú hranice priestoru jednotlivca v štáte, je potrebné predostrieť náčrt podstaty a významu vzťahu subjektívnych práv jednotlivca a objektívneho práva a jednoznačne zvýrazniť, že *prirodzenoprávny charakter objektívneho práva v materiálnom právnom štáte neumožňuje v činnosti jednotlivca svojou heteronómnosťou a monizmom stotožniť konanie jednotlivca s metaetickou a metakultúrnou autonómnosťou, teda tak, ako sa to snaží odôvodniť antropocentrická právna filozofia a zabrániť tým nekritickému preferovaniu autonómnosti a individuálnosti statusu jednotlivca v spoločnosti.*

II. ÚVODNÉ ZAMYSLENIE

Psychologická rovina (teória) skúmania objektívneho práva zakladá, že právo štátu pozostáva z nesmierneho množstva predstáv týkajúcich sa ľudského správania, ktoré sa nahromadili v priebehu stáročí. Právna norma (pravidlo) sa stáva individuálnym psychickým javom, stáva sa predstavou individuálnych ľudských myslí. Podľa autorov Bröstl, Dobrovičová, Kanárik² objektívne právo je spojené s individuálnym právnym vedomím, čím sa mení na individuálny jav, ktorý je rovnaký ako morálka. Psychologická rovina skúmania objektívneho práva teda umožňuje autonómny postoj jednotlivca k objektívnemu právu z hľadiska *vnútorných (psychických)* daností jednotlivca.

Sociologická rovina (teória) skúmania objektívneho práva zakladá, že ťažiskom práva nie je právna veda, tvorba či aplikácia práva, ale spoločnosť sama, ergo spoločenské vzťahy ako výsledok individuálneho pôsobenia jednotlivca v spoločnosti. Sociologická rovina skúmania objektívneho práva teda umožňuje autonómny postoj k objektívnemu právu z hľadiska *vonkajších (sociálnych)* vplyvov, prameniáciach zo spoločenských vzťahov, tvorených individuálnym pôsobením jednotlivca v spoločnosti.

Psychologická rovina skúmania práva a sociologická rovina skúmania práva spôsobujú možnosť potierania heteronómnosti a monizmu objektívneho práva s preferovaním autonóm-

¹ ČIPKÁR, J. 2010. Etika a právo. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra teórie štátu a práva, Košice 2010, str.157.

² BRÖSTL, A., DOBROVIČOVÁ, G., KANÁRIK, I. 2007. Teória práva. Košice 2007, str.20 a nasl.

neho (antropocentrického) postoja jednotlivca, vyzdvihujúc pritom význam osobnosti v rovine jej psychologickej jedinečnosti alebo v rovine jej sociologickej jedinečnosti ako tvorcu spoločenských vzťahov (tvorcu spoločnosti), čím môžu obidva uvedené smery v značnej miere prispieť k zneužívaniu objektívneho práva. Autor zvýrazňuje dotknutý moment pri definovaní objektívneho práva, pretože ak platí, že sociálna inteligencia je predpokladaná ako sociálna spôsobilosť, uvedený psychologický a sociologický aspekt sociálnej inteligencie môže nájsť v psychologickej a sociologickej teórii objektívneho práva odôvodnenie pre existenciu možnosti nežiadúcej autonómnosti a antropocentrického pohľadu na status jednotlivca k normám práva a morálky, ktorá tvorí jeho súčasť (*Pôsobenie sociálnej inteligencie v činnosti jednotlivca v zmysle jej neutrálneho náboja vo vzťahu k morálke a právu, keď pri dosahovaní konkrétnych výsledkov je potreba dosiahnutia stanoveného cieľa povyšovaná nad hodnotu prostriedkov, ktoré sa na dosiahnutie daného cieľa používajú*).

Psychologické a sociologické zvýrazňovanie autonómnosti jednotlivca, jeho slobody a hľadanie morálnej reality v samotnej existencii jednotlivca ako subjektu vo vzťahu k morálke a objektívnemu právu, nachádza svoj odraz a možné odôvodnenie v aktuálnych myšlienkach antropocentrickej právnej vedy. Podľa D. Šoltýsa³ *antropocentrizmus skúma autonómnosť, konkrétne v morálnom normatívnom systéme autonómnu morálku jednotlivca ako vzťah subjektu (jednotlivca) a objektívneho práva ako objektu*.

Nasledujúce riadky sú náčrtom rozporovania teoretických téz antropocentrizmu s inštitútni iusnaturalistickej koncepcie objektívneho práva, pretože existuje predpoklad, že v daných tézach by sociológmi a psychológmi definovaná autonómnosť sociálnej inteligencie jednotlivca k morálke mohla nájsť ideové a filozofickoprávne odôvodnenie.

III. TÉZA ANTROPOCENTRICKEJ PRÁVNEJ VEDY O MOŽNOSTI AUTONÓMNOSTI V MORÁLKE BYŤ PRAMEŇOM OBJEKTÍVNEHO PRÁVA.

Každý spoločenský normatívny systém je (okrem iného) charakterizovaný heteronómnosťou (teda rovnako právny, morálny, či náboženský spoločenský normatívny systém, etc.). Vo všeobecnosti môžeme *heteronómnosť* definovať ako uloženie noriem charakterizujúcich daný spoločenský normatívny systém človeku a ľudstvu zvonku.

Autonómnosť vyrastá z vrodenej alebo apriórnej povinnosti jednotlivca, jej základ je v samotnom konajúcom subjekte. Človek si sám vytvára normu, pričom je nezávislý od akéhokoľvek vonkajšieho vplyvu.

Tak, ako je nepochybná existencia každého jednotlivca, je nepochybná i existencia autonómnosti jednotlivca v právnom, morálnom, náboženskom, či ekonomickom normatívnom systéme, v ktorom sa jednotlivec nachádza a realizuje a ktorý je definične daný heteronómne. *Vo vzťahu k heteronómnosti každého spoločenského normatívneho systému potom predstavuje autonómnosť (právna, morálna, filozofická etc.) postoj jednotlivca k heteronómnosti daného spoločenského normatívneho systému, teda trvalú sústavu hodnotení*. Vo vzťahu k heteronómnosti právneho normatívneho systému sa autonómnosť jednotlivca prejavuje v postoji legalistickom, v úcte k právu, v postoji konformnom a v postoji oportunistickom. Ak je teda správny predpoklad, že autonómna morálka, či „autonómne právo“ predstavuje individuálny postoj jednotlivca k heteronómnosti daného normatívneho systému, možno teleologickým výkladom dospieť ku konštatácii, že vzťah autonómnej a heteronómnej morálky, či vzťah autonómnosti právnej k heteronómnosti objektívneho práva, sa môže realizovať len v rámci daného spoločenského normatívneho systému, nie naprieč existujúcimi spoločenskými normatívnymi systémami.

³ ŠOLTÝS, D. 2015. Minimálny obsah morálky v práve. Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach, Katedra teórie štátu a práva, dizertačná práca. Košice 2015.

Kedže vzťah medzi právom a morálkou nie je komplementárny (neexistuje právo v morálke, existuje morálka v práve, resp. morálka tvorí obsah práva, ale právo netvorí obsah morálky), je nevyhnutné autonómnosť ako postoj v práve odlišiť od autonómnosti ako postoja v morálke.

Súčasne možno vysloviť konštatovanie, že právny normatívny systém svojim ďalším definičným znakom a to monizmom, vylučuje považovať autonómnosť v práve (teda individuálny postoj jednotlivca) za zdroj tvorby práva.

Spojením dvoch vyššie uvedených postulátov možno dospieť k logickému záveru, že autonómnosť v morálnom normatívnom systéme nemožno považovať za zdroj tvorby práva (právneho normatívneho systému), nota bene prameň aplikácie práva, čím možno rozprovať tézy antropocentrizmu o možnosti autonómnosti v morálke byť prameňom práva.

IV. ANTROPOCENTRIZMUS, IUSNATURALIZMUS, IUSPOZITIVIZMUS

Antropocentrizmus sa teoreticky snaží vymedziť proti iusnaturalizmu i iuspozitivismu, akcentujúc pritom, že iba antropocentrizmus dokáže filozofickoprávne reflektovať autonómny status každého jednotlivca.

Pokiaľ iuspozitivismus a priori odmieta spätosť práva s morálkou ako celkom, iusnaturalizmus spojenie práva s morálkou predpokladá. Je to práve iusnaturalistické vnímanie práva, ktoré svojou právofilozofickou podstatou založilo status jednotlivca ako subjektu medzinárodného práva, práva EÚ i subjektu vnútroštátneho práva a to nie konštitutívnym priznaním, ale deklarováním existencie základných práv a slobôd ako neoddeliteľných hodnôt spätých s jednotlivcom, vychádzajúc zo samotnej podstaty bytia jednotlivca.

Existencia človeka je daná v objektívnej realite, prirodzené práva jednotlivca existujú preto, pretože existuje človek. Iusnaturalizmus nepredstavuje svojou podstatou protipól k právnemu pozitivizmu, ale je vyššou úrovňou definovania toho, že existencia človeka a jeho prirodzených práv je daná bez ohľadu na úroveň poznania a uvedomovania si tejto danosti samotným človekom. Medzi iusnaturalizmom a iuspozitivismom teda nie je a priori dualistický, bipolárny charakter vzťahu, ale skôr vzťah vertikálny, hierarchický. Iusnaturalizmus predstavuje vyššiu úroveň poznania a definovania objektívnej skutočnosti existencie človeka a jeho prirodzených práv a slobôd v systéme objektívneho práva. Významný právny filozof 20. storočia Gustav Radbruch⁴ svoj definitívny odklon od iuspozitivismu a príklon k iusnaturalizmu definuje existenciou zákonného nepráva a nadzákonného práva, čo možno stotožniť s existenciou vertikálne a hierarchicky vyššej úrovne právneho definovania človeka a jeho prirodzených práv v objektívnej realite, existujúcej hierarchicky nad pozitívnym právom.

Spojením vyššie uvedených postulátov možno dospieť k logickému záveru, že je to iusnaturalizmus, ktorý svojou právofilozofickou podstatou definuje status jednotlivca a jeho základných práv a slobôd ako neoddeliteľných hodnôt spätých s jednotlivcom, vychádzajúc zo samotnej podstaty bytia jednotlivca, čím obsahovo subsumuje tézy antropocentrizmu, týkajúce sa autonómneho statusu každého jednotlivca.

V. TÉZA ANTROPOCENTRICKEJ PRÁVNEJ VEDY O NEMOŽNOSTI SLOBODNÉHO BYTIA JEDNOTLIVCA Z DÔVODU EXISTENCIE OBJEKTÍVNEHO PRÁVA, VERSUS „SLOBODA“ AKO SÚHRN PRIRODZENÝCH PRÁV JEDNOTLIVCA

„Sloboda“, ktorú antropocentrizmus považuje za imanentný znak človeka ako subjektu vo vzťahu k objektu (právu), je podľa prirodzenoprávnych prístupov iným etymologickým vyjadrením súhrnu prirodzených práv a slobôd, ktoré sú dané jednotlivcovi tak, ako ich definuje

⁴ BRÖSTL, A. 1999. Dejiny právneho a politického myslenia. Iura edition 1999, str. 263 a nasl.

iusnaturalizmus. K nemožnosti bezbrehého „slobodného“ bytia jednotlivca však nedochádza preto, že existuje objektívne právo (ako to definuje antropocentrizmus), ale preto, že „sloboda“, teda základné práva a slobody jednotlivca, sa prejavujú v ich vonkajšom fóre (forum externum), ktoré predstavuje výkon esenciálneho jadra základného práva alebo slobody (forum internum). Obmedzenie „slobody“ (základných práv a slobôd) plynie zo samotnej podstaty „slobody“, pretože jej výkon (výkon základných práv a slobôd - forum externum) naráža na záujmy ďalších jednotlivcov, či celého spoločenstva. Výkonom „slobody“, teda jedného, či viacerých základných práv a slobôd jednotlivcom, tak logicky môžeme dôjsť k hranici sféry existencie „slobody“ iného jednotlivca, teda k hranici iného základného práva, prislúchajúceho inému subjektu (alebo sféry ochrany spoločenských záujmov), čo následne zakladá obmedzenie „slobody“ jednotlivca, teda obmedzenie bezbrehého uplatňovania „slobody“ jednotlivcom.

Na základe vyššie uvedeného možno dospieť k logickému záveru, že objektívne právo nie je príčinou, ale prostriedkom (nástrojom) nemožnosti neohraničenej realizácie „slobody“ jednotlivca v štáte. Objektívnou príčinou je výkon „slobody“ (základných práv a slobôd) iných (ostatných) jednotlivcov v spoločnosti, čím možno rozporovať tézy antropocentrizmu o nemožnosti slobodného bytia jednotlivca z dôvodu existencie objektívneho práva.

VI. TÉZA ANTROPOCENTRICKEJ PRÁVNEJ VEDY O OBJEKTÍVNOM PRÁVE AKO NÁSTROJI ŠTÁTU VOČI JEDNOTLIVCOVI

Právo je nevyhnutne spojené so vznikom a existenciou štátu. Podoba štátu tak, ako ho poznáme dnes, je výsledkom historickospoločenského vývoja, ktorému predchádzala jednoduchá forma uplatňovania moci jednej spoločenskej skupiny voči druhej (ktorú rovnako označujeme ako štátne (spoločenské) zriadenie). Ak určité spoločenské zriadenie chcelo prežiť, reprodukovať sa a spravovať spoločné veci, muselo si vytvoriť systém noriem, ktorými riadilo svoje vzťahy. Je známy tisícročný rímsky postulát „Ubi societas, ibi ius“, teda kde je spoločnosť, tam je aj právo. Jedným z imanentných znakov súčasného materiálneho právneho štátu je deklarovanie a garantovanie statusu jednotlivca ako nositeľa základných práv a slobôd zo strany štátu v komplementárnej korelácii štátu a jednotlivca.

Historicky je teda právo výtvorom ľudí a v priestore moderného materiálnoprávneho štátu nepôsobí ako nástroj štátu voči jednotlivcovi (podľa výstupov antropocentrizmu), ale ako regulačný prostriedok vzťahu „štát a jednotlivec“ v ich vzájomnosti.

VII. ŠTÁT, MORÁLKA, SPRAVODLIVOSŤ

Spätosť práva so štátom je jedným z definičných znakov objektívneho práva. No dotknutá spätosť nie je samoučelnou v zmysle technickej povahy práva ako ľudskej činnosti (ako to východiskovo predpokladá antropocentrizmus). Ak je morálka (heteronómna) súčasťou objektívneho práva a ak je právo definičným znakom štátu, je definičným znakom štátu aj morálka, pretože táto tvorí imanentnú súčasť objektívneho práva v zmysle iusnaturalistického poňmania práva. Spätosť štátu a objektívneho práva teda nespočíva v tom, že štát zneužíva objektívne právo ako nástroj regulácie „slobody“ jednotlivca, ale v predpoklade, že iba štát (materiálnoprávny) svojimi mocenskými mechanizmami dokáže účinne vymedziť priestor individuálnych „slobôd“ všetkých jednotlivcov v ich vzájomnej korelácii.

Aj keď platí, že nositeľom prirodzených práv a slobôd je jednotlivec (individuálny subjekt práva), v objektívnej realite nikdy nepôsobil a pôsobiť nebude iba jeden subjekt prirodzených práv a slobôd, ale vždy jednotlivec v korelácii s kvantitatívne neurčitým počtom jednotlivcov rovnakej prirodzenoprávnej kvality subjektívnych práv a slobôd. To je „ad fontes“ (prameň, základ) prirodzenoprávnej filozofie, ktorou možno jednoznačne rozporovať „ad fontes“ an-

tropocentrickej právnej filozofie (vedy), vychádzajúcej striktne z autonómnej morálky, resp. myšlienok „odtrhnutých“ od podstaty objektívnej reality a pôsobenia jednotlivca v nej.

Antropocentrizmus opiera svoje tézy o postulát, že v objektívnom práve nie je bytostne vyjadrená žiadna predstava spravodlivosti. Spravodlivosť však iusnaturalistické objektívne právo pomenúva ako svoju súčasť zakotvenú v princípoch a zásadách práva a charakterizuje ju ako filozofickú kategóriu, ako spoločensky a historicky objektívne stanovený princíp na posudzovanie spoločenských javov a ľudského správania. Dworkinovo iusnaturalistické právne učenie vymedzuje, že objektívne právo tvoria právne princípy, právne normy a politická morálka.⁵ Právne princípy sú všeobecne uznávané spoločenské hodnoty, ktoré sa ako meridiál nesú naprieč celým objektívnym právom, pričom sa má za to, že všetky normatívne právne akty, ako aj individuálne akty aplikácie práva, musia byť v súlade s danými princípmi. Právne zásady sú právnymi princípmi na dielčom úseku príslušného právneho odvetvia, ktoré sú obsahovo súladné s právnymi princípmi.

Tisícročné právne princípy ako *equitas naturalis preaferenda es rigori iuris* (prirodzená spravodlivosť je nad tvrdosťou zákona), *ex iniuria ius non oritur* (z neprávania nemôže vzniknúť právo), či *summum ius, summa iniuria* (veľa zákonov spôsobuje neprávania), ktoré sú súčasťou objektívneho iusnaturalistického ponímania práva, vylučujú svojim obsahom absenciu spravodlivosti v právnom normatívnom systéme. Právny princíp *honeste vivere, alternum non leadere, suum cuique tribuere* (príkaz každému čestne žiť, nikomu neškodiť a každému dať to, čo mu patrí), zakladá heteronómnou podstatou objektívneho práva imperatív do autonómnosti morálky a práva jednotlivca žiť tak, aby sa nezasahovalo do autonómnosti morálky a práva iného jednotlivca (jednotlivcov) v spoločnosti. Predmetný princíp negatívne vymedzuje a uznáva jednak autonómny priestor jednotlivca a jeho „slobody“ (prirodzených práv a slobôd) v spoločnosti v korelácii s ostatnými jednotlivcami a jednak pozitívne a principiálne prezentuje spoločenskú predstavu spravodlivosti medzi jednotlivcami ako nositeľmi rovnakej prirodzenoprávnej kvality subjektívnych práv a slobôd. Všetky vyššie uvedené právne princípy boli historicky recipované do noriem objektívneho práva v procese romanizácie európskeho právneho myslenia.

Uvedenými názormi je možno úspešne rozporovať tézu antropocentrizmu o absencii konkrétnej spravodlivosti v objektívnom práve.

VIII. ZÁVEREČNÉ ZAMYSLENIE

Vzťah jednotlivca a štátu je vzťahom vzájomným, komplementárnym. Táto vzájomnosť je príznačná tým, že jednotlivec (jednotlivci) je tvorcom štátu a zároveň štát jednotlivca (jeho priestor) reguluje.

Tým, že jednotlivec tvorí štát (demokratický, materiálne právny), vnáša do koncepcie jeho inštitútov sám seba, so všetkými atribútmi človečenstva, teda i s tým, čo dnes označujeme ako jeho základné práva a slobody.

H. Hrehová⁶ vo svojej monografii *Etika – sociálne vzťahy – spoločnosť* konštatuje, že v dnešnom sekularizovanom svete dominuje morálka práva ako morálka metaetická a metakultúrna. (1. Meta - predpona značiaca „niečo za“, „presah“ pôvodného pojmu. 2. Metaetika je časť etiky ktorá rozpracúva problémy gnozeologickej a logickej povahy jazyka morálky. Metaetika sa sformovala začiatkom 20. storočia ako relatívne *samostatný smer, ktorého predmetom skúmania je etika ako spoločensko - vedná disciplína*. Etické skúmania metaetiky sa zaoberajú jazykom morálky, analýzou etických pojmov, výrazov a skúmaním prav-

⁵ DWORKIN, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. Praha 2001, str. 43 a nasl.

⁶ HREHOVÁ, H.. 2005. *Etika – sociálne vzťahy - spoločnosť*. Bratislava. Veda, str.112.

divostných hodnôt morálnych súdov.⁷ Podľa Wiliama K. Frankenu⁸, amerického analytického etika, je predmetom metaetiky otázka o dokázateľnosti a oprávnenosti morálnych súdov. V literatúre sa často objavuje metaetika a analytická etika ako synonymá, súvisí to s formovaním metaetiky na pozadí analytickej filozofie – poznámka autora).

*Spojením dvoch vyššie uvedených definícií je možno vysloviť teleologický záver, že metaetické a metakultúrne vnímanie morálky práva **jednotlivcom** je také jej vnímanie, ktoré presahuje rámec pôvodného, spoločensky ustáleného a požadovaného obsahu pojmu „morálka práva“, pričom hodnotí (posudzuje) morálku práva **ako predmet hodnotenia autonómne, subjektívne**, vychádzajúc pritom z vlastnej individuálnej **autonómnej** morálky (postoja), čím si jednotlivec subjektívne vytvára vlastnú morálku práva, ktorú považuje (presadzuje) za prameň práva, keďže jeho vlastné, **antropocentrické** vnímanie morálky je **subjektívne** (metaeticky a metakultúrne) zaradené „**nad**“ všeobecne uznávanými a vyžadovanými spoločenskými pravidlami morálky.*

Ak bolo v predošlých riadkoch konštatované, že v dnešnom sekularizovanom svete prevažuje (dominuje) morálka práva ako morálka metaetická a metakultúrna a že súčasný človek je veľmi citlivý na vlastné práva, ale na druhej strane permanentne ignoruje povinnosti, ktoré má na základe toho istého práva voči iným, je uvedená konštatácia odôvodniteľná existenciou pôsobenia sociálnej inteligencie v činnosti jednotlivca v zmysle jej neutrálneho náboja vo vzťahu k morálke a z dôvodu psychologického a sociologického zvýrazňovania autonómnosti jednotlivca, jeho „slobody“ a hľadania morálnej reality v samotnej existencii jednotlivca ako subjektu vo vzťahu k morálke a objektívnemu právu (teda tých skutočností, ktoré zhmotňuje vo svojich tézach antropocentrická právna veda).

Vyššie rozporované postuláty antropocentrickej právnej vedy sa prelínajú (limitujú) s myšlienkami metaetického subjektivismu, resp. morálneho nonrealizmu Richarda Doublea, na ktorých možno ilustrovať metaetickú a metakultúrnu podstatu antropocentrickej právnej filozofie. (Konanie jednotlivca môže byť morálne správne, i keď si väčšina jednotlivcov myslí opak.) R. Double⁹ patrí do tradície Davida Huma a Adama Smitha a to minimálne v tom, že morálku (a tiež morálnu zodpovednosť) považuje v konečnom dôsledku za záležitosť morálnych citov, intuície a postojov. Tieto subjektívne stavy a postoje sú pre morálku konštitutívne. Ak existujú nejaké objektívne morálne fakty, potom niektoré z konfliktných morálnych postojov sú objektívne pravdivé a iné sú objektívne nepravdivé. Avšak samotné prijatie morálneho subjektivismu nás nijako nepribližuje k poznaniu toho, ktoré z nich to sú. Pritom je lepšie zostať pri tom, že konfliktné morálne postoje sú legitímne alternatívy, než sa neodôvodnene niektorých z nich vzdať. Podľa R. Doublea sa nemáme usilovať o teoretickú konzistenciu, ale o vernosť skutočnej povahe (subjektívnych, vlastných) morálnych postojov a tie bývajú inkonzistentné. Morálne teórie nemôžu byť objektívne pravdivé ako napr. fyzikálne teórie. Slobodná vôľa a morálna zodpovednosť nie je podľa R. Doublea niečo, čo máme objaviť, ale je to niečo, čím žijeme, čo praktizujeme a čo v princípe môžeme praktizovať viacerými spôsobmi.

Uvedené myšlienky R. Doublea možno jednoznačne namietat tým, že subjektivismus je príliš nestabilný a to v zmysle jeho možnej zlučiteľnosti s akýmkoľvek morálnymi postojmi, vrátane „morálnej nočnej mory“. T. Sobek¹⁰ pri analýze uvedených téz R. Doublea uzatvára: „Avšak tu vstupuje do hry realita. Ľudské morálne sentimenty nie sú náhodné, ale sú formované objektívnymi faktormi, jednak biologickými, jednak kultúrnymi. *A práve v tomto bode sa relativizuje ono popieranie morálnej reality. Morálne postoje sú síce iba subjektívne postoje, ale sú to postoje, ktoré objektívne existujú ako súčasť reality.*“

⁷ <https://sk.wikipedia.org/wiki/Metaetika>

⁸ <https://lsa.umich.edu/philosophy/undergraduates/prizes/frankena/william-k--frankena.html>

⁹ <http://www.informationphilosopher.com/solutions/philosophers/double/>

¹⁰ SOBEK, T.: <http://teorieprava.blogspot.sk/2009/06/richard-double-je-metaeticky.html>.

IX. ZÁVER

Platí, že nositeľom prirodzených práv a slobôd je jednotlivec - individuálny subjekt práva. *V objektívnej realite však nikdy nepôsobí a pôsobiť nebude iba jeden subjekt prirodzených práv a slobôd, ale vždy jednotlivec v korelácii s kvantitatívne neurčitým počtom jednotlivcov rovnakej prirodzenoprávnej kvality subjektívnych práv a slobôd.* Uvedená skutočnosť zakladá ipso facto existenciu vzájomného regulačného pôsobenia všetkých jednotlivcov v spoločnosti, bez ohľadu na kvalitu subjektívneho sebavnímania ich individuálnej autonómnosti. Následná existencia regulačného pôsobenia ipso iure a to normami objektívneho práva, je prejavom vzťahu „jednotlivec a štát“, kde štát garantuje možnosť uplatňovania základných práv a slobôd *každému jednotlivcovi*, bez ohľadu na kvalitu individuálnej subjektívnej autonómnosti konkrétneho jednotlivca. *Všetci jednotlivci sú totiž slobodní a rovní v dôstojnosti a právach.* Uvedený ústavný postulát v zmysle čl.12 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky je realizovaný štátom prostredníctvom heteronómnosti a monizmu objektívneho práva, čím možno uzavrieť, že *prirodzenoprávny charakter objektívneho práva neumožňuje v činnosti jednotlivca svojou heteronómnosťou a monizmom stotožniť konanie jednotlivca s metaetickou a metakultúrnou autonómnosťou, teda tak, ako sa to snaží odôvodniť antropocentrická právna filozofia.*

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Iusnaturalizmus, antropocentrizmus, dualizmus práva, morálka, jednotlivec

KEY WORKS

Iusnaturalism, antropocentrism, dualism of law, morality, individual

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ALEXY, R. 2009. Pojem a platnosť práva. Kaligram, Bratislava 2009. ISBN 978-80-8101-062-0.
2. BREICHOVÁ LAPČÁKOVÁ, M. 2013. Ústava a ústavné zákony. Kalligram. Bratislava 2013. ISBN 978-80-8101-727-8.
3. BRÖSTL, A. 1999. Dejiny právneho a politického myslenia. Iura edition 1999. ISBN 80-88715-39-3.
4. BRÖSTL, A.a kol. 2010. Ustavné právo Slovenskej republiky, Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čenek, Plzeň 2010. ISBN 978-80-7380-248-6.
5. BRÖSTL, A.a kol. 2013. Ustavné právo Slovenskej republiky, Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čenek, Plzeň 2013. ISBN 978-80-7380-433-6.
6. BRÖSTL, A., DOBROVIČOVÁ, G., KANÁRIK, I. 2007. Teória práva. Košice 2007. ISBN 978-80-7097-680-7.
7. BRÖSTL, A. a kol. 2013. Teória práva. Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čenek, s.r.o., Plzeň. 2013, ISBN 978-80-7380-425-1.
8. BRÖSTL, A., DOBROVIČOVÁ, G., KANÁRIK, I. 2007. Základy štátovedy. Košice 2007. ISBN 978-80-7097-679-1.
9. ČIČ, M. a kol. 2012. Komentár k Ústave Slovenskej republiky, Eurokódex 2012. ISBN 978-80-89447-93-0.
10. ČIPKÁR, J. 2010. Etika a právo. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra teórie štátu a práva, Košice 2010. ISBN 978-80-7097-808-5.
11. DRGONEC, J. 2012. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Heuréka 2012. ISBN 80-89122-73-8.

12. DRGONEC, J. 1999. Základné práva a slobody podľa Ústavy SR, zväzok 1, MANZ Bratislava 1999. ISBN 80-85719-23-1.
13. DWORKIN, R. 2001. Když se práva berou vážně. Praha 2001. ISBN 80-7298-022-X.
14. GERLOCH, A., ŠTURMA, P. 2001. Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21 století v českém, evropském a mezinárodním kontextu. Auditorium. Praha 2001. ISBN 978-80-87284-23-0.
15. GERLOCH, A., TOMÁŠEK, M. et al. 2010. Nové jevy v právu na počátku 21.století II. Teoretické a ústavní impulzy rozvoje práva. Nakladatelství Karolinum. Univerzita Karlova v Praze. Praha 2010. ISBN 978-80-246-1742-8.
16. GERLOCH, A. 2009. Teorie práva. 5.upravené vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň. 2009. ISBN 978-80-7380-233.
17. HOLLÄNDER, P. 2012. Filosofie práva, 1I.rozšířené vydání, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň, 2012. ISBN 978-80-7380-366-7.
18. HREHOVÁ, H.. 2005. Etika – sociálne vzťahy - spoločnosť. Bratislava. Veda/Typi Universitatis Tyrnaviensis. ISBN 80-224-0849-2.
19. <http://www.informationphilosopher.com/solutions/philosophers/double/>
20. <https://lsa.umich.edu/philosophy/undergraduates/prizes/frankena/william-k-frankena.html>
21. <https://sk.wikipedia.org/wiki/Metaetika>
22. KORN, F. 2015. Ústavné podmienky obmedzovania základných práv a slobôd a ukladania povinností. Pastel, 2015. ISBN 978-80-971276-6-4.
24. OROSZ, L., BREICHOVÁ LAPČÁKOVÁ, M., MAJERČÁK, T. 2012. 20 rokov Ústavy Slovenskej republiky – I.ústavné dni. II zväzok. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Košice 2012. ISBN 978-80-8152-007-3.
25. PALÚŠ, I 2002. Štátne právo porovnávacie. Právnická fakulta UPJŠ Košice 2002. ISBN 80-7097-483-4.
26. PALÚŠ, I., SOMOROVÁ, E. 2011. Štátne právo Slovenskej republiky. UPJŠ Právnická fakulta Košice 2011. ISBN 978-80-7097-787-3.
27. SOBEK, T.: <http://teorieprava.blogspot.sk/2009/06/richard-double-je-metaeticky.html>.
28. SVÁK J. 2006. Ochrana ľudských práv. Eurokodex. Bratislava 2006. ISBN 80-88931-51-7.
29. SVÁK, J., CIBULKA, E. 2009. Ústavné právo Slovenskej republiky. 4.vydanie. Eurokodex. Bratislava 2009. ISBN 978-80-89447-06-0.
30. ŠOLTÝS, D. 2015. Minimálny obsah morálky v práve. Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach, Katedra teórie štátu a práva, dizertačná práca. Košice 2015.

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

Ferdinand Korn, JUDr., PhDr., ThDr., PhD.

odborný asistent,

Vysoká škola DTI, Dukelská štvrť 1404/613, 018 41 Dubnica nad Váhom

Telefón: 09109510254

E-mail: drfkorn@centrum.sk